

Ο Μενέλαος Λουντέμης (1912 [1] - 22 Ιανουαρίου 1977), κατά κόσμον Δημήτριος (Τάκης) Βαλασιιάδης, ήταν Έλληνας λογοτέχνης που γεννήθηκε στο χωριό Αγία Κυριακή της Ανατολικής Θράκης το 1912. Το λογοτεχνικό του ψευδώνυμο το εμπνεύστηκε από τον ποταμό Λουδιά (Ludias) της μετέπειτα πατρίδας του.[2]

Ήταν το μοναδικό αγόρι από τα πέντε παιδιά του Γρηγόρη Μπαλάσογλου (που με την εγκατάσταση του στην Ελλάδα έγινε Βαλασιιάδης) και της Δόμνας Τσουφλίδη. Πρωτοεμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα σε πολύ νεαρή ηλικία, δημοσιεύοντας ποιητικές συλλογές στην «Αγροτική Ιδέα» της Έδεσσας το 1927 και το 1928, τις οποίες υπέγραφε με το πραγματικό του όνομα (Τάκης Βαλασιιάδης). Γύρω στο 1930 δημοσιεύει ποιήματα και διηγήματα του στο περιοδικό «Νέα Εστία». Η πρώτη φορά που χρησιμοποίησε το ψευδώνυμο του ήταν το 1934 στο διήγημα «Μια νύχτα με πολλά φώτα κάτω από μια πόλη με πολλά αστέρια». Τιμήθηκε με το Μέγα Κρατικό Βραβείο Πεζογραφίας για τη συλλογή διηγημάτων του «Τα πλοία δεν άραξαν» το 1938 και με τη Χρυσή Δάφνη Πανευρώπης στο Παρίσι το 1951. Προς τιμήν του, στο Βουκουρέστι δόθηκε το όνομα του σε δημόσιο κτίριο (Λουντέμειο Μέγαρο). Σύμφωνα με το Βασίλη Βασιλικό, «θεωρείται ο πιο πολυδιαβασμένος Έλληνας έπειτα από τον Νίκο Καζαντζάκη».[3]

Πρόσφυγας από την Γιάλοβα στον Μεγάλο Ξεριζωμό,[4] εγκαθίσταται με την οικογένεια του πρώτα στην Αίγινα, μετά στην Έδεσσα και τελικά στο χωριό Εξαπλάτανος της Πέλλας, στο οποίο έζησε από το 1923 μέχρι το 1932 που έφυγε για την Κοζάνη. Η οικογένεια του ήταν εύπορη, αλλά χρεωκόπησε κατά τη Μικρασιατική Καταστροφή και ο Λουντέμης αναγκάστηκε να εργαστεί σκληρά στην εφηβεία του ως λαντζιέρης, λούστρος, ψάλτης, δάσκαλος σε χωριά της Αλμωπίας, ακόμη και ως επιστάτης στα υπό κατασκευή την εποχή εκείνη, έργα του Γαλλικού ποταμού. Στην Δ΄ τάξη του - εξατάξιου τότε - Γυμνασίου «απεσύρθη» για πολιτικούς λόγους και απεβλήθη απ' όλα τα Γυμνάσια της χώρας.

Μέσα από μια οδύσσεια συνεχών μετακινήσεων, από την Έδεσσα σε ένα οικοτροφείο της Κοζάνης κι από εκεί στο Βόλο, ακολουθώντας κάποιο περιφερόμενο «μπουλουκι» της εποχής, φτάνει τελικά στην Αθήνα και συνδέεται στενά με τους Κώστα Βάρναλη, Άγγελο Σικελιανό και Μιλτιάδη Μαλακάση. Ο τελευταίος θα τον βοηθήσει να διοριστεί βιβλιοθηκάριος της «Αθηναϊκής Λέσχης» το 1938 και να ανασάνει κάπως οικονομικά.[5] Την ίδια εποχή, η φιλία του με τον καθηγητή της Φιλοσοφικής Νικόλαο Βέη, θα τον βοηθήσει να παρακολουθήσει ως ακροατής μαθήματα στη Φιλοσοφική Σχολή των Αθηνών. Θα ακολουθήσουν αρκετές συγγραφικές επιτυχίες και θα γίνει μέλος της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών, με πρόεδρο τότε τον Νίκο Καζαντζάκη.

Στην κατοχή πήρε ενεργό μέρος στην Εθνική Αντίσταση στο πλευρό του ΕΑΜ και διετέλεσε γραμματέας της οργάνωσης διανοομένων.[6] Κατά τον εμφύλιο συλλαμβάνεται για τα αριστερά του φρονήματα, δικάζεται για εσχάτη προδοσία και καταδικάζεται σε θάνατο - ποινή που δεν εκτελέστηκε ποτέ. Αντ' αυτού, εξορίζεται σε στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Μακρόνησο και στον Άη Στράτη, μαζί με το Θεοδωράκη και τον Ρίτσο. Το 1958 δικάζεται εκ νέου για το βιβλίο του «Βουρκωμένες μέρες» και απαγορεύεται η κυκλοφορία των βιβλίων του. Μετά τη δίκη εκπατριζεται στο Βουκουρέστι και χάνει την ελληνική ιθαγένεια από τη δικτατορία του Παπαδόπουλου. [7] Στη Ρουμανία συνεχίζει το συγγραφικό του έργο, ως και λίγο μετά τη μεταπολίτευση. Την περίοδο της αυτοεξορίας ο Λουντέμης πραγματοποίησε αρκετά ταξίδια, φτάνοντας μέχρι την Κίνα και το Βιετνάμ. Το οδοιπορικό του αυτό το αποτύπωσε το 1966 στο βιβλίο του «Μπατ-Τάι». Το 1976 επανακτά την ελληνική του ιθαγένεια και επιστρέφει στην Ελλάδα. Ένα χρόνο αργότερα, το 1977, πεθαίνει από καρδιακή προσβολή και η σορός του εκτίθεται σε λαϊκό προσκύνημα.

Βιβλία του μεταφράστηκαν σε πολλές γλώσσες, κυρίως στις ανατολικές χώρες, όπως η Πολωνία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία κ.α. Επίσης κάποια απ' αυτά μεταφράστηκαν στα κινεζικά και στα βιετναμέζικα. Στην Ευρώπη δημοσιεύθηκαν αρκετά αποσπάσματα από το έργο του, κυρίως σε καλλιτεχνικά περιοδικά και εφημερίδες. Το μυθιστόρημα του «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα» έχει μεταφραστεί και στα γερμανικά. Κάποια ποιήματα του μελοποιήθηκαν, με γνωστότερα το «Ερωτικό κάλεσμα» από τους αδερφούς Κατσιμίχα και το «Οι κερασιές θ' ανθίσουνε και φέτος» που ερμηνεύει ο Αντώνης Καλογιάννης σε μουσική του Σπύρου Σαμοΐλη.

Ο Μενέλαος Λουντέμης άφησε πίσω του πνευματική κληρονομιά περίπου σαρανταπέντε βιβλίων, που τον καθιστούν έναν από τους πολυγραφότερους Έλληνες συγγραφείς και μια κόρη, τη Μυρτώ. Ο Λουντέμης ανήκει στους Έλληνες λογοτέχνες του μεσοπολέμου που στράφηκαν προς τον κοινωνικό ρεαλισμό. Το έργο του καθίσταται ιδιότυπο λόγω του "ερασιτεχνικού" τρόπου γραφής του συγγραφέα, τον οποίον υπηρέτησε με πλήρη συνείδηση, καθώς ο ίδιος υποστήριζε πως δεν τον ενδιαφέρει η Τέχνη. Αντίθετα, σκοπός του είναι η καταγραφή της πραγματικότητας και η κατάδειξη της κοινωνικής ανισότητας. Το έργο του εντάσσεται στο ρεύμα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού (Μαξίμ Γκόρκι, Κνουτ Χάμσουν). Χαρακτηρίζεται από τη ρεαλιστική απεικόνιση τοπίων και προσώπων με έντονη αισθηματολογία, που αγγίζει κάποτε και το μελοδραματισμό, βιωματική γραφή, ηθογραφικά και συμβολικά στοιχεία. Ο Λουντέμης έχει την τάση να στρέφεται γύρω από ένα κεντρικό πρόσωπο - αφηγητή, που ανήκει στους περιθωριακούς τύπους των

καταπιεσμένων κοινωνικά στρωμάτων και μας δίνει την προσωπική οπτική της μοναξιάς, του ανεκπλήρωτου έρωτα και της δυστυχίας του κόσμου.

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CE%BD%CE%AD%CE%BB%CE%B1%CE%BF%CF%82_%CE%9B%CE%BF%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%AD%CE%BC%CE%B7%CF%82

Ένα παιδί μετράει τ'άστρα...

[απόσπασμα]

... Να, σαν κι αυτό το ξυπόλυτο αγόρι που τρέχει απόψε πάνω στο δρόμο που φέρνει στην πόλη. Τρέχει γιατί κρυώνει και γιατί το σπρώχνει ο αέρας σαν κουρελάκι. Τ' όνομα του Μέλιος, μα δε χρειάζεται, γιατί κανείς δεν το ρωτάει. Τώρα περνάει το μεγάλο δρόμο με τις ακακίες που σκίζει την πόλη στα δυο. Είναι καλοφτιαγμένος δρόμος. Τα καλοκαίρια μοσχοβολάει δυνατά απ' τη δεντροστοιχία και, τα περβόλια που απλώνονται πλάι του. Κάθε Κυριακή τον καταβρέχουν κιόλα μ' ένα τρύπιο βαρέλι που το φορτώνουν σ' ένα δίτροχο, για να μη σκονίζονται τα φουστάνια των κοριτσιών. Καλή συνήθεια... Γιατί αλλιώς τα κορίτσια μπορεί να μην έβγαιναν περίπατο, και τότε τι χάρη θα είχε ένας εξοχικός δρόμος χωρίς κορίτσια;

Το ξυπόλυτο αγόρι έφτασε τώρα στο γεφύρι όπου αντάμωναν ο δρόμος με τον ποταμό και κάνανε σταυρό. Από δω θα περάσει, να χωθεί στους σκούρους μαχαλάδες. Απ'αυτό το παλιό γεφύρι που τα θεμέλια του τρέμουνε απ' το βιαστικό νερό. Αυτό το ποτάμι από αύριο θα μπει στη μικρή του ζωή.

Γιατί, πιο κάτω, πάει και ποτίζει τις μικρές λεύκες, που ζώνουνε τον αυλόγυρο του σκολειού. Κυλά και φέρνει γύρω το κάτασπρο χτίριο και το τυλίγει σαν νερογάλαζη φασκιά. Από δω φαίνεται καλά η κόκκινη σκεπή του, οι δυο κολόνες που στέκονται ολόθρες μπροστά στην πόρτα του, τα φαρδιά του παράθυρα. Όμορφα που θα είναι εκεί μέσα από αύριο... Τα παιδιά θα μπορούν να 'χουνε από ένα κασκέτο με κουκουβάγια στο κεφάλι και να μιλούν μεγαλίστικα.

Το σκολειό αυτό ήταν ολόιδιο με τ' όνειρο του. Έτσι άσπριζαν οι τοίχοι του κι έτσι έφεγγαν τα παράθυρα του τις νύχτες της μοναξιάς. Έτσι φαίνονταν απ' το χορταρένιο στρώμα του...

Ποιο ήταν αυτό το αγόρι; Μα ποιο άλλο; Ο Κρηφ. Είχε ακόμα στη γλώσσα του τη στυφάδα της μοναξιάς. ... Ο Κρηφ είναι τώρα μεγάλος. Σε λίγο θα γιομίσουν τα μαγουλά του χνούδι. Τρία σωστά χρόνια πέρασαν από τότε. Και το παιδί ψήλωσε, ψήλωσε και χλώμιανε κι άλλο, μα δε βάρυνε. Βασανίστηκε κι άλλο, μα δε γλυκάθηκε. Όλα αυτά τα χρόνια ψαχούλεψε να βρει λίγη ζεστασιά. Πλήρωσε για το ψωμί του άγουρο ιδρό που ακόμα μύριζε γάλα. Να ποιο ήταν το αγόρι. Ο Κρηφ του παλιού βιβλίου που δε βρήκε το χωριό με τα χαρούμενα παιδιά γιατί τα σύννεφα που κυνηγούσε ήταν λυτά και φεύγανε.

Τι έκανε λοιπόν όλα τούτα τα χρόνια; Τίποτα. Μάζευε γνώση και φαρμάκι. Ήθελε να είναι καλός και δεν ήξερε. Ήθελε να γυρέψει το Μάικωβο μα τον γέλασαν οι δρόμοι. Τι λοιπόν να κάνει; Μια μέρα κάθισε και παίδεψε το κεφάλι του. Το 'βαλε κάτω και το παίδεψε, το 'πλεξε όπως είδε να κάνουν οι γύφτοι με το καλάθι. Στο τέλος το βρήκε: Θα 'πιανε φιλία με τα βιβλία. Θα γύρευε να μάθει από κει, αυτά που του

'κρυβαν οι μεγάλοι πίσω απ' τα παραμύθια που λέγανε αυτοί οι μικροί χάρτινοι παππούδες που κάθονται στα γόνατα σου και σου λένε τις ιστορίες τους χωρίς καμώματα και παρακάλια.

Μα στο χωριό, που δούλευε παραπαίδι, δεν είχε χαρτοπουλιά. Έπρεπε, λοιπόν, να παρακαλέσει κανένα μπάρμπα απ' αυτούς που κατεβαίνανε στην πολιτεία και πουλούσανε το καλαμπόκι τους να του φέρει ένα. Και μια μέρα αυτό έγινε. Έπιασε έναν τέτοιο γερούλη, του 'βαλε στη χούφτα καναδυό μεταλλίκια και, σε παρακαλώ, του λέει αν βρεις, εκεί που πας, κανένα βιβλίο που να λέει καλές ιστορίες, πάρτο μου. Ε; Πολύ θα σε περικαλέσω, όμως...

Έβαλε ο παππούς τα μεταλλίκια στην απαλάμη του, τα πασπάτευε με το δάχτυλο, αναποδογύρισε ένα, για να δει τι έχει από κάτω... έστρωσε με το δάχτυλο τα μουστάκια του... και του τα 'δωσε πίσω. "Πάρτα, του λέει. Αν τα χαρτιά λένε καλά παραμύθια., μου τα λες και μένα και ξεχρεώνουμε. Αν, πάλι, δε λένε, θα σου πάρω ένα αυτί. Ε;..." Το παιδί τρόμαξε. Ο γέρος τότε έβαλε τα γέλια... "Αιντε, αιντε... Σύχασε... είπε. Δε σου παίρνω αυτί, σου παίρνω ένα μεταλλίκι. Σύμφωνοι;"

Σε τρεις μέρες του 'φερε ένα χαρτί, λίγο πιο χοντρό, απ' το βαγγέλιο, και του το 'δωσε. "Το πασπάτευσα από παντού, λέει στο παιδί. Δε βγαίνει τίποτα. Για πάρτο εσύ, μην 'πα και σε γνωρίζει και συνεννοηθείτε."

Το παιδί τ' άνοιξε τρέμοντας. Ήταν σαν μικρό σπιτάκι. "Ιστορία Σεβάχ του Θαλασσινού έλεγε το ξωφυλλό του." Αυτό ήταν! Το παιδί έπεσε πάνου στο βιβλίο με τα μούτρα. Και το διάβαζε, το διάβαζε ολόκληρο το χειμώνα. Το διάβαζε και ξανά το διάβαζε και πάλι το ξαναδιάβαζε, και το 'μαθε νεράκι. Κείνος ο μπάρμμπας, που του το 'χε φέρει, τ' άκουε και τρέμανε τα μουστάκια του. Όμορφο βιβλίο. Μόνο που είχε μια παραξενιά. Έλεγε την ιστορία του μονάχα σ' όποιον ήθελε.

Ωσπου να κλείσει κείνη η χρονιά, είχε καταπιεί κι άλλα καμιά δεκαριά βιβλία. Τότε πήρε να γίνεται λόγος για κείνο το παραπαίδι, σ' όλα τα σπίτια. Το μάθε κι ο δάσκαλος, και μια μέρα του παράγγειλε να πάει να τον δει. Βάζει, λοιπόν, ένα παστικό πουκάμισο και πάει.

- Α, έλα δω... του κάνει ο δάσκαλος. Εσύ είσαι που λες τα παραμύθια;

- Δε φταίω γω... έκανε το παιδί.

- Και ποιος σου είπε ότι φταις; Καλά κανωμένα είν'αυτά που κάνεις. Μα γιατί δεν έρχεσαι να σε γράψουμε να μάθεις και γράμματα του σκολειού; Ε; Δεν τ' αγαπάς;

Γράμματα του σκολειού! Αν τ' αγαπούσε! Μα υπήρχαν πιο γλυκά γράμματα! Πώς όμως να τα μάθει; Αυτός μαθαινε γράμματα του ποδαριού, γράμματα της τρεχάλας, μian αράδα εδώ και μian εκεί. Μαζί με τα δαμάλια. Να βοσκάνε κείνα γρασιδί κι αυτός βιβλίο. Αν τ' αγαπούσε λέει! Τι λόγια είν' αυτά που λες, κυρ-δάσκαλε! Μα πόσα κομμάτια θα γίνει ένα τόσο δα ανθρωπάκι; Βλέπεις, τα σκολειά σ' αυτό τον κόσμο είναι όλα σκολειά της μέρας. Ανοίγουνε τις πόρτες τους μαζί με τα μαντριά. Πού να πάει; Εδώ ή εκεί

Πάει λοιπόν με το κοπάδι. Και παίρνει λίγο χρήμα, που είναι πηχτός ιδρώς. Το μαζεύει λίγο λίγο, όπως το μερμηγκάκι το σπόρο. Έχει κάτι σχέδια... Σκοπεύει, σα μαζέψει κάμποσα, να πάει σ'ένα δάσκαλο και να του πει "να, πάρε, και δώσ μου γράμματα, γράμματα καλά όμως, του σχολειού..." Έχει την ελπίδα ότι έτσι δε θα τον διώξουν. Έχει ακουστά για τους δασκάλους ότι είναι καταδεχτικοί άνθρωποι και δε θα τον αποπάρουνε.

Και, τώρα, να ο δάσκαλος ήρθε μοναχός του. Η καλή του τύχη τον έφερε μπροστά του. Και τι;... Δάσκαλος αληθινός, με γυαλιά! Και τον καλάει και στο σπίτι του. Ωρα ήταν λοιπόν. Πιάνει κι αυτός το σακάκι του και το κουνάει.

- Τ' είν' αυτό; ρωτάει ο δάσκαλος.

- Χρήματα.

- Πού τα 'βρες;

- Τα κέρδισα.

- Και γιατί τα κουνάς;

- Είναι για γράμματα.Μα δεν είναι πολλά. `Αμα τα κάνω μπόλικά, θα τα φέρω εδώ να μου μάθεις. Μπορεί να γίνει αυτό κυρ-δάσκαλε;

- Αν μπορεί;...

Ο δάσκαλος έβαλε τη γροθιά του στο μάτι για να διώξει ένα σκουπίδι. Ύστερα κοίταξε το παιδί βαθιά στα μάτια.

- Λοιπόν... πήγε να του πει.

Η φωνή του ήταν κάπως αλλιώτικη, έτσι λιγάκι σαν βραχνή.

- `Αστα... `Αστα εκεί είπε, και πήγαινε... Αύριο, που θα παχνίσεις τα δαμάλια σου, έλα... του λέει.

- Να πάρω πλακοκόντυλο, δάσκαλε; Να πάρω χαρτιά, μολύβια;

- Όχι, όχι, καλό μου παιδί... πώς είναι τ' όνομα σου;

- Μέλιος.

- Όχι, Μέλιο. Και πάλι ήταν αλλαγμένη η φωνή του, πιο πολύ αλλαγμένη και πιο βραχνή.

Το παιδί στάθηκε λίγο. Ύστερα άδειασε την τσέπη του στο τραπέζι κι έφυγε. Ο δάσκαλος ούτε γύρισε να το δει. Αφανίστηκε να κοιτά έξω απ' το παράθυρο, σαν να ξεφύτρωσε ξαφνικά εκεί έξω κάνας καινούργιος κόσμος και ήθελε να τον μάθει. ...

<http://firiki.pblogs.gr/2008/01/ena-paidi-metraei-tastra.html>

